

GORIŠKA STRAŽA

Naročnina naj se pošilja na upravnishvo „Goriške Straže“ v Gorici, ulica Vetturini 9, dopisi pa na uradništvo ravnateljstva. Oglasi se računajo v širini enega stolpca 1 m visokosti za enkrat 50 st., za večkrat po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja v Gorici vsak četrtrek opoldne. Velja do konca leta L. 2. Posamezne številke se dobivajo v raznih goriških trafikah in trgovinah po 15 stot.

Naše gorje in naše nade.

Naš kmet ljubi svojo zemljo. Vkoreninjena je ta ljubezen globoko v njegovem srcu in ni je sile, ki bi jo mogla izrjaviti. Tiha, udana in požrtvovalna je ta ljubezen, ki se kaže samo v dejanjih, v požrtvovalnosti. Kako globoka je in neizmerna, si mogel spoznati zlasti preteklo leto, ko se je začelo obdelovanje zemlje v po vojski opustošenih krajih naše dežele.

Zalosten je bil pogled na nekdanje krasno obdelano polje, na lepe sadne nasade in bogate vinograde. Vseposvods je kazala zemlja zevajoče rane: večje in manjše luknje granat in šrapnelov, neskončne črte globokih jarkov, žičnih ovir, poljskih utrd. Sadno drevje in vinogradi uničeni, gozdovi uničeni ali zelo močno poškodovani. Kmečki domovi pa so po večini ali izginili, ali bili tako porušeni, da je stalo le tu pa tam nekaj golega zidovja po koncu. Izginila je živina, izginilo vse gospodarsko orodje. Še več, nedostajalo je delavnih moči: moški so bili še v vojni, ali pa v ujetništvu, ženske pa v begunstvu.

Nasi pionirji.

Mislil bi, da se mora kmečkega ljudstva v takih okolnostih lotevati obup. Ali ravno nasprotno, čim obupnejši je bil položaj, tem pogumnejše je bilo naše kmečko ljudstvo. In tako si videl posamezne postavke, kako so razdelale ono ped zemlje, katere se je vojska še usmilila, z najpreprostejšimi sredstvi. Veliko vlogo so igrale lopatice, katere so rabili vojaki za izkopavanje jarkov in so ostale vseposvods. Bile so to posamezne postavke kakor pionirji, ki prvi prihajajo v neznane kraje in pripravljajo pot drugim. Posejali so zemljo s semenom, katerega so prinesli iz begunstva, mnogokrat s semeni domačega pridelka, katerega so v begunstvu čuvali kot zlato, ker so poznali njegovo rodovitnost v domači zemlji. Zvečer so pa nastopali daljno daljno pot v Gorico ali v vasi za fronto, ki se jih je vojna usmilila. Skoraj strah te je bilo, če si hodil tako po polju okrog in le tu in tam zasledil človeka, ki je dejansko v potu svojega obraza obdeloval domačo ljubljeno zemljo.

Delo in trpljenje.

Polagoma so se razmere izboljšale. Vračali so se begunci, prihajali so moški, zlasti po razsulu prejšnje države. Življenje je plalo vedno živahneje. Ljudje so si začeli postavljati barake, zbitivati borna bivališča zase in za živino, katero so si nakupovali kjersibodi za drag denar. Pomnožile so se delavne moči, obdelovalo se je mnogo več zemlje in letos si že z veseljem hodil okrog po polju. Jarki so se izravnali — po pridnosti naših ljudi, brez odškodnine, dasi je svojčas prejšnja vlada obljubljala odškodnino za to delo. — odstranjevale so se žične ovire, izstrelki, ki so ležali povsod okrog in zahtevali med našim kmečkim ljudstvom nebroj žrtev, o katerih ne govori nobena statistika. Še le sedaj se sliši, da nameravajo poklicane oblasti metodično pričeti z odstranjevanjem granat, šrapnelov, ročnih granat in drugih razstreljivih snovi, ki leže okrog v strašnih množinah in v večno nevarnost mirnega prebivalstva.

V največjih nevarnostih, brez vseh pripomočkov, brez živine in brez strehe je začel naš kmet obdelovati svojo zemljo, ker jo ljubi, ker se ne more odtrgati od nje. A tako delo ni mogoče dolgo časa nadaljevati, tako delo ne more roditi večjega vsepeha, ker mora konečno fizično ubiti kmetovalca; telesna muka je prenaporna, da bi ji mogel dolgo kljubovati, duševni pritisk prevclik, da bi ga polagoma ne tiral v obup. Začele so se razširjati med našim kmečkim prebivalstvom bolezni, ki so nam pobrale mnogo delavnih moči.

Potreba nove obnovitvene akcije.

Če se hoče, da kmet povzdigne zopet svoje gospodarstvo, treba je priti mu na pomoč. Kdor je izgubil vse, ta nima sredstev, da si omisli in nakupi zopet vse to, kar mu je vojska pobrala. Če hoče kmet obdelovati s haskom zemljo, mora imeti gospodarsko orodje, mora imeti živino, ki mu služi kot vprega pri oranju in drugih poljskih delih, ki mu daje gnoj, da ž njim pognoji zemljo, in mu daje prepotrebno mleko za prehranitev družine. Potrebne je strehe, da obvaruje svojo družino in živino, pa tudi pridelke pred vremenskimi nevarnostmi. Skratka potrebna je mogočna, širokopotezna in globoko zasnovana obnovitvena akcija, katero zasnovati in izvajati je dolžnost države in dežele, toda ne po kakem učenem programu, ki ne odgovarja razmeram in ostane brezvspešen, ker vsebuje samo nekaj lepih fraz na papirju, ki se nikoli ne vdejevajo. Potrebna je metodična obnovitev, pri kateri sodelujejo tudi

oni, ki so bili prizadeti, ker sami najbolje vedo, kje in kako jih je vojska udarila.

Žrtve našega kmeta.

Oglejmo si le nekaj primerov. Samo v 7 občinah neposredno goriške okolice so imeli l. 1915. 830 železnih plugov, 530 težkih in 971 lahkih vozov, 1079 samokolnic in 27337 komadov ročnega poljskega orodja. Prašaš, koliko imajo danes? Pojdi in poglej, in ne čudi se, če ti kmetje povedo, da so lani zemljo obdelovali takorekoč z rokami. Hočeš vedeti, koliko imajo vinske posode, pojdi v neko občino v Brdih, kjer so pridelali navzlic pokončanju vinogradov kakih 300 hl vina, a imeli na razpolago v celni občini vinske posode za 3 hl vina.

Ali poglejmo stanje rabne živine. Samo goriški sodni okraj je imel po štetju živine iz l. 1910 1184 konj, 22574 goved, 7 mezg, 143 oslov, 524 koz, 1555 ovac, 21083 prešičev in 3010 čebelnih panjev. Na 100 ha zemlje je odpadalo 1,6 konjev, 30 goved, 28 prešičev, 0,7 koz in 2 ovci. V ozemlju mesta Gorice je odpadalo na 100 ha 54 konj, 33 goved, 4 prešiči, 2 kozi in 0,3 ovci. Sežanščina je imela 0,9 konj, 23 goved, 18 prešičev, 0,3 ovce in 0,7 koz. Tolminsko pa 100 ha zemlje. Cvetela je tedaj govedoreja in prešičjereja. Kako je danes? Pojdi in poglej: ne v hleve, ker teh ni. Kedaj se nadomesti vsa ta živina, ki je je bilo v l. 1915 mnogo več nego l. 1910? To sam Bog ve, da pa ne more ljudstvo samo iz svojega nadomestiti prejšnje bogastvo na živini, je več kot gotovo. Brez potrebne, najnujnejše potrebne živine pa ni rednega kmečkega gospodarstva, to ti zamore dokazati najomejnejši kmetič.

Torej!

Rane, ki nam jih je vojna zasekala so ogromne. Država in dežela, ki skrbe za vojne invalide, je ravno tako dolžna, da skrbi za invalide, katerim vojska ni vzela posameznih udov njihovega telesa, pač pa vzela dobrine, s katerimi je pred vojno preživljal sebe in druge. Važnost kmečkemu stanu je vojna dokazala v največji meri, saj so nam vsem dovolj znane prehranjevalne skrbi posameznih v vojni se nahajajočih držav. Takrat se je govorilo enako kakor danes: delati in več proizvajati, ker je to v interesu države. Interes države pa je tudi, da se zamore delati, da poda možnost kmečkemu stanu, da izvršuje svojo socialno dolžnost. Potrebna je torej široko zasnovana, metodična obnovitvena akcija s sodelovanjem interesnih zastopnikov, torej z zastopniki kmečkemu stanu. Še le tako bo mogoče polagoma in sistematično zaceliti rane, ki jih je vojna zasekala, dvigniti gospodarsko moč goriške dežele, vrniti prejšnje blagostanje goriškemu kmetu, ki je brez lastne krivde prišel ob vse svoje dobrine.

Pregled slovenskih šol

in statistika učencev in učenk na naših slovenskih šolah v šol. letu 1914.—1915.

Da bo naša javnost vedela, koliko slovenskih šol in koliko učencev in učenk je bilo na teh naših slovenskih šolah v zadnjem šolskem letu pred vojno, ter da bodo vsi iz tega spoznali, kako upravičene so naše zahteve po slovenskih šolah v Gorici, podajamo tukaj naslednji pregled vseh šol s statistiko vseh slovenskih učencev in učenk.

V Gorici so se nahajale leta 1914./1915. naslednje šole s slovenskim učnim jezikom:

1. Slovenska državna gimnazija.
2. Slovensko moško učiteljsko.
3. Slovensko žensko učiteljsko, z osemrazredno žensko vadnico in štirirazredno moško vadnico.
4. Slovenska mestna šola pri Sv. Roku.
5. Slovenska mestna šola na Ajševici.
6. Trirazredna Ciril-Metodova šola (Via della Barriera).
7. Šole društva »Šolski Dom«.
8. Trije otroški vrtci.

Razun tega so naši slovenski dijaki tvorili večino na državnih realci v Gorici.

Oglejmo si natančneje statistiko na posameznih šolah.

1. Na slovenski državni gimnaziji v Gorici je bilo v šolskem letu 1913/1914 od 1. do 4. razreda — 415 dijakov;

v šolskem letu 1914/1915 od 1. do 5. razreda — 478 dijakov.

(Do l. 1918/19 se je slovenska gimnazija razvila v celo osemrazredno gimnazijo, in sicer v Trstu, kamor je bila zaradi vojne začasno prenešana. Tam je slovela pod imenom zaposlovalnih gimnazijskih tečajev).

2. Na slovenskem moškem učiteljskem s pripravnicami je bilo v šolskem l. 1914/15 — 188 gojencev; v prvem tečaju 43, v drugem 28, v tretjem 33, v četrtem tečaju 37 gojencev; na moški pripravnici za učiteljska je bilo 47 gojencev, skupaj torej 188 gojencev.

3. Slovensko žensko učiteljsko je štelo v šolskem letu 1914/1915 — 149 Slovenk; v prvem tečaju 39, v drugem 37, v tretjem 31, v četrtem tečaju 42 gojenk; ako prištejemo k tem še 2 Hrvatice v drugem tečaju in 1 Hrvatice v tretjem tečaju, tedaj je štelo slov. žensko učiteljsko 152 slovanskih slušateljic.

Na osemrazredni ženski vadnici, ki je bila združena z ženskim učiteljskim, je bilo 184 Slovenk; $19 + 24 + 23 + 30 + 31 + 25 + 18 + 14 = 184$.

Italijank je bilo na tej vadnici 103, Nemk 9.

Na štirirazredni moški vadnici je bilo 177 slovenskih učencev, $(43 + 47 + 46 + 41 = 177)$.

4. Slovensko štirirazredno mestno šolo pri Sv. Roku je obiskovalo približno 30 otrok; učnih moči je bilo 5.

5. Slovensko mestno šolo na Ajševici je pohajalo približno 56 otrok, učna moč je bila edna.

6. Trirazredna Ciril-Metodova šola v via della Barriera je štela 171 otrok $(56 + 69 + 46 = 171)$.

7. Statistika šol in učencev na šolah društva »Šolski Dom« v šolskem letu 1914/1915 je naslednja:

Na šestrazredni ljudski šoli za deklice v »Šolskem Domu« je bilo 382 učenk $(65 + 64 + 59 + 61 + 65 + 68 = 382)$.

Na petrazredni ljudski šoli za dečke v »Šolskem Domu« je bilo 297 učencev $(59 + 39 + 68 + 67 + 64 = 297)$.

Na deški obrtni šoli v »Šolskem Domu« je bilo v dveh letnikih 59 učencev $(28 + 31 = 59)$.

Petrazredno mešano ljudsko šolo v »Malem Domu« je obiskovalo 246 otrok $(48 + 53 + 62 + 38 + 45 = 246)$.

Deška pripravnica za srednje šole v »Malem Domu« je štela 46 učencev (1 letnik).

Dekliško pripravnico za učiteljska v »Malem Domu« je pohajalo v dveh letnikih 107 gojenk $(58 + 49 = 107)$.

Na dekliški obrtni šoli v »Novem Domu« je bilo v dveh letnikih 72 gojenk $(38 + 34 = 72)$.

8. V treh otroških vrtcih se je zabavalo 134 otrok $(56 + 36 + 42 = 134)$.

Vsega učnega osebja v šolah društva »Šolski Dom« z otroškimi vrtci je bilo 32 učiteljev in učiteljic.

To je statistika slovenskih šol v šolskem letu 1914/1915.

Posebej bodi tukaj tudi omenjeno, da je obiskovalo goriško višjo realko 167 Slovencev, 2 Hrvatice in 5 Čehov. Italijanov je bilo 86, Nemcev 71, Madžar je bil eden.

Da je štela tudi nemška gimnazija nekaj Slovencev, je znana stvar.

Leta 1914/1915 je bilo na vseh slovenskih šolah v Gorici — 2946 učencev in učenk.

Pomagajmo ljudstvu!

Sicer bi pravzaprav ne bilo treba pisati o tem, ker bi vsakdo mislil, da je stvar ob sebi umljiva in da ni nikogar, ki bi se v tem pogledu ne zavedal v

Županstvo na Notranjskem. Dotične formularje dobite za sedaj le pri podružnici dunajskega odbora za varstvo interesov prebivalcev iz ozemelj zasedenih po Italiji. Podružnica se nahaja v Trstu ulica Monfort.

I. S. v Ozeljanu. Ako Vam je pogorela hiša in niste plačali že čez leto dni nobenega zavarovalnega obroka banki Slaviji, se bo ta sklicevala na to dejstvo in Vam ne bo izplačala zavarovalnine. Vaš izgovor, da bi takoj plačal obrok, če bi vedel, kje se nahaja agentura, ne velja. -- **Vaša nesreča naj velja vsem drugim kot opomin.** Za vsak slučaj pa pišite vendar na generalno zastopstvo »Slavije« v Ljubljani in se lahko zgodi, da Vam ta radi tega, ker ste bili toliko let zavarovan pri njej in radi reklame plača zavarovalnino.

T. P. v Y. Ako se Vaš župan tako malo pobriga za občinarje, je žalostno, a mi Vam ne moremo pomagati, ker vse prošnje radi podpor itd. morajo iti skozi županove roke.

J. L. v Breginju. »Feniks« Vam mora izplačati po 10 letih v pisnu omenjeno svoto. Sicer pa je najbolje, ako zahtevate, naj se Vam vrne plačane obroke s postavno dovoljenim odbitkom.

F. Č. v Kamnjah. Formularje za popis vojnih škod dobite v Gorici pri deželnem odboru. Stolni trg 8. Termin za vlaganje prošenj za vojno odškodnino sploh še ni določen za zasedeno ozemlje. Zakon sicer pravi, da je treba vložiti prošnje najkasneje tekom enega leta po podpisu miru, ker pa pri nas ni še rešeno vprašanje aneksije, se izplačuje za sedaj le posojilo na vojno odškodnino. To velja za vse zasedeno ozemlje. Predpisano sicer ni, da mora biti prošnja potrjena od občinske oblasti, ali vsekakor je dobro. Za najemščino in vozino svojega blaga za časa begunstva ne morete zahtevati odškodnine.

J. P. v Rakovcu. Čas za žigosanje obligacij je že pretek. Radi vojnega posojila obrnite se v Trst, Via Monfort 2, kjer Vam bodo dali potrebna posajnila.

P. P. v Kneži. Tudi če ste podpore potreben, Vam je italijanska oblast ne izplača, ker se je ta postavila na stališče, da ni dolžna izplačevati onih podpor, ki bi jih morala plačati bivša avstrijska vlada.

A. B. v Breginju. Ako je Vašemu bratu poškodovala ročna granata roko, da je deloma invalid, naj Vam županstvo potrdi, da se je ta nesreča zgodila vsled tega, ker je še pri Vas raztreseno mnogo municije itd. Dogodek naj se natančno opiše in naj ga potrdijo prič. Pravico do vojne odškodnine bo imel Vaš brat šele tedaj, ko se anektira to ozemlje in ko postane italijanski državljan. Gornjo spričevalo hranite toraj doma do tega časa. Če je desna roka nerabljiva, bo vojaški zdravnik ugotovil 30--40% invaliditeto. V tem slučaju bi dobil Vaš brat 4 do 5 tisoč lir odškodnine.

Listnica uprave. Pritožbe, da ne pošiljamo lista, slišimo od raznih strani. Na to odgovarjamo, da se na take želje če tudi več ali manj krepko izražene žal, ne moremo ozirati, dokler cenj. čitatelji lista ne plačajo. Razni, ki imajo take »želje«, lista niti naročili niso. Dolžnost za dolžnost!

V pismu nam je nekdo poslal 10 Lir, ne da bi povedal zakaj. Prosimo, da nam dotični sporoči namen svoje pošiljave. Opozarjamo ob tej priliki, naj c. naročniki ne pošiljajo denarja v pismih. Stvar je nevarna in mi ne moremo sprejeti tozadevno nobene odgovornosti.

Naročil na »Koledar« in druge potrebščine upravništvo ne sprejema; zato prosimo, naj se nam ne pošilja v ta namen denarja.

Raznim, ki želijo položnice odgovarjamo, da **položnic nimamo.** Dotični, naj se poslužijo nakaznic.

Zadnja št. »G. Straže« se je razposlala šele v petek. Zamuda je bila pri cenzuri in potem še to, da je v tiskarni odpovedala elektrika in je bilo tiskanje nemogoče.

Iz Medane pa tudi iz drugih krajev nam je prišla pritožba, da prihaja »Straža« naročnikom zelo neredno, včasih šele čez 3--4 dni. Cenj. naročnikom moremo zagotoviti, da ni to naša krivda, ker razpošljemo »Stražo« na vse kraje istočasno vsak četrtek zvečer, najkasneje v petek zjutraj. Kdo si dovoljuje ustavljati pot našemu listu, ne vemo. Na vsak način bomo storili na pristojnem mestu vse potrebne korake, da se grajani nedostatki odpravijo. Za danes naj zadostujejo te besede. Če bodo te razmere trajale, bomo odgovorili drugače. C. naročnike prosimo torej, da ne pripisujejo nam krivde, ki je ne zaslužimo in da nam naznanijo vsak slučaj očitne zakasnitve pri prejemanju našega lista.

Darevi. Brata Abuja, vinska trgovca v Gorici sta darovala za »Goriško Stražo« 100 Lir. Pristrčna jima hvala! -- Rojaki, spominajte se z darovi »Goriške Straže«, ki izvršuje veliko nalogo za vas!

Tedenski koledar.

November.

- 16. nedelja, 23. po bink., Edmund;
- 17. ponedeljek, Gregorij, Viktorija;
- 18. torek, Odon, Evgen;
- 19. sredo, Elizabeta, Pancijan;
- 20. četrtek, Feliks, Edmund;
- 21. petek, Darovanje Lar. Dev., Kolumban;
- 22. sobota, Cecilija, Maver.

Izdana konsorcij »Goriške Straže«.
Odgovorni urednik: Josip Vimpolšek.
Tiska »Narodna Tiskarna« v Gorici.

Učenca

sprejme „Narodna Tiskarna“ v Gorici.

A. DRUFOVKA

VIA RASTELLO ŠT. 3

Zaloga usnja in prodajalna čevljarskih potrebščin na debelo in drobno. Priporoča se slavnemu občinstvu

za obilno u'eležbo.

Pristna istrska vina -: bela in črna se -: dobivajo na debelo

pri posestniku in trgovcu

G. Ritossa, Karobja pri Montoni (Istra).

Miha Kozman, Gorica

27 Via Rastello 27

Bogata zaloga kmetijskih, lesnih — kakor tudi zaloga hišnih in kuhinjskih potrebščin. Velika izbira krogelj za balincanje, — steklenih izdelkov in ilnatih posod. —

Krasno meblirana soba v lepi »Villi« se odda v najem solidnemu gospodu. Kje pove upravništvo.

Glavni zastop za goriško, zavarovalne družbe proti požaru in streli

„LA FRANCE“

ustanovljena v Parizu 1837.

— in edina zaloga —

KMETIŠKIH STROJEV

: R. BREZIGAR :

Gorica, Via Carducci 19 (v dvorišču).

PETER GRUDEN

Gorica - Piazza Grande 6 - Gorica

Priporoča svojo zalogo najboljših vin in mešanega blaga. Postrežba točna in solidna. Po okolici tudi na dom.

Anton Breščak

velika trgovina s pohištvo vseh vrst
Gorica, Via Carducci 14

Občeznana zaloga istrskega, vipavskega, briskega in italijanskega vina in vsakovrstnega žganja, (tudi na drobno) vermoutha, marsale itd. na debelo.

Brata Abuja, Gorica,
Via S. Antonio 4 (poleg Korna).

Šolske zvezke in vse druge šolske potrebščine prodaja na drobno in na debelo

Knjigarna

Kat. Tisk. Društva

== v Gorici. ==

Enako prodaja razne leposlovne knjige, razglednice, črnila, podobe, križe, večno molitev, Pečjakov Solski molitvenik :: ::

Montova hiša

I. DRUFOVKA

Gorica, Via Biosuè Carducci 3

(začasno Jos. Baudaž).

Zaloga usnja, boksa, ševro, nadplato vseh drugih čevljarskih potrebščin. — —

Obenem priporočam č. duhovščini, ter g. trgovcem svojo bogato zalogo voščenih sveč, prižigalnikov, kadila, itd.

Fotograf A. JERKIČ

TRST, ul. ROMA 24,
GORICA, Corso VERDI 36
na dvorišču

Andrej Golja

Gorica — Piazza Grande 22

Prodajalna stekla, potrebščin za kuhinjo. Velika zaloga rešet, škafov, kadij in raznovrstne suhe robe.

Zaloga šip, porcelanastega in steklenega blaga okvirjev za podobe in zrcala

Anton Koren,

Gorica, Via Carducci 4

== Odvetnik ==

Dr. K. Podgornik

se je preselil

GORICA, Via Codelli šte. 18
(pri senenem trgu).

: ŠOLSKE PISANKE :

SE DOBIJO V TOVARNI

:: ANTONA PERTOT ::

V GORICI, CORSO VERDI ŠT. 37 in VIA MUNICIPIO ŠT. 4